

Ravenna) però s'hauria anat especialitzant en el gran ús consagrat del món jurídic, i fou per tant amb aquest caràcter que passà robustament a totes les llengües romàniques. Tanmateix aquest colorit fred i curialesc, contret en el llenguatge de les lleis, el feia menys apte per aparèixer en els textos religiosos, únics en què el bisbe Wulfila ens va donar a conèixer el vocabulari gòtic; mentre que GAWIDAN, que no havia pres aquest to, sí que hi fou usat. WIDARE, però, va estendre's universalment i fins al capdamunt del Bearn,¹² des d'on havia de passar fins al basc *gidatu* 'guiar, guiat' per al qual vegeu Mitxelena, *FonHistVca.* (p. 226).

Si hi ha Tomaso que no creguin en aquesta resurrecció, és versemblant que alguns rumiïn si es podria tractar d'una relíquia pre-romana. Ja es va fer: va provar-ho un gran savi, Thurneysen, però sense mostrar gran fe en el seu èxit (i els romanistes a penes ho recolliren).

Més respectuós, però, de la fonètica històrica, i coneixedor més veritable del germànic real, dels textos, que els seus coetanis romanistes, va pensar per això a postular un cèltic *vīDA 'indicació' (*Keltorom.*, 65): no puc controlar si aqueixa i llarga, aqueix significat, i l'existència mateixa del mot, tenen base prou segura. Sí que em consta l'existència de quelcom de semblant, almenys en el celta goidèlic: irl. ant. *guidim* 'demandar, pregar', *guide* 'prec', i és vell mot indoeuropeu aquest, de l'arrel *GH^wEDH-; en aquest també hi he pensat jo alguna vegada, però sembla que han de ser dues arrels diferents germà, aquest, del gr. *θέσσαοθαί* 'implorar', i ben representat en les llengües irànies: avè. *ja'diyami* 'demano pregant a una divinitat', persa ant. *jadya-* i sogdià *āgadak* «voeu» (Benveniste, *Voc. Inst. I-Eur.* II, 247; Reichelt, *Awest. El-Buch*, § 225; Walde-H., s. v. *fanum*).

Contra aquest tenim ja el fet, ben visible, que el significat s'aparta bastant i que és molt dubtós que una È indoeuropea hagués pogut passar a r i en el cèltic continental, com ho féu en goidèlic. Contra l'altre hi ha el tractament de la inicial: car, si hi ha algun exemple dialectal de *gy-* romànica en celtismes, és excepcional; i de cap manera admissible per a un mot que té *gy-* unànime en romànic. Contra tots dos, la raó semàntica que un verb del compartiment lèxic legal ens duu a pensar en un germanisme, però és molt menys encoratjador per cercar-hi un terme pre-llatí. Com a molt, podríem admetre que l'arrel assenyalada per Thurneysen —car de fet hi ha irl. ant. *fedid* 'ell guia', paleos'au *vedq* i lit. *vedù* 'jo guio', no absent del tot en germànic, cf. ags. *weotuma* 'preu de la núvia'—, reforça la possibilitat que el sentit de 'guiar' es trobés ja en el gòtic *WIDAN.

DERIV.: *Guia*: «Tirant supplicà al Mestre que li donàs dos o tres *guies* que sabessen bé la terra», «aquí ixqueren tots los pelegrins e prengueren bones *guies*, de deu en deu una *guia*» (Ag. I, 328, 337); *AlcM* cita encara diversos exs. del nom personal *guia*, morfològicament femení fins a la fi del S. xv (doc. de 1443, *Moral Cons.* etc.), i com a fem. el donen en-

cara Belv. i Lab.; masculí en escr. Renaix.: «En Joanet era un bon *guia*, sempre alegre y xalat», Bosch de la Tr. (*Lena*, 21). Però no crec que es trobi abans del S. xv, en les cites que dono de JoMartorell, car si bé *AlcM* cita «no sia rebut si no hà lretres de son bisbe, e en aytal *guia* deu fer promisió ---» (MiretS, *TemplH*, 547), això no és 'guia' sinó la coneguda variant fonètica de *GUISA*.

Té força interès, per a l'etimologia, el detall que en cançons populars, que remunten almenys fins als segles xvi-xvii, significa 'pista, corriolet, camf' (a enllaçar amb el *guiatge* medieval i visigòtic): «De Betlem partí la Verge - sols per 'nà a Nasaret, / ya'n prengué per companyia - al gloriós Sant Josep: / quan ne són a mi ja *guia* - a la Verge vingué set: / n'atrapan un hortolà que ---», recollida a Arles de Tec; perseguint els contrabandistes els carrabiners «en prengueren <potser lleg. *empregueren*> una *guia* - dret al pla del Culixé: / en passan<t> el pont de Llerca - encontran un traginer ---» (cançó de contrabandistes oïtins, S. xvi o xvii), MilàF (*Romlo.*, 4.3, 125.5). 'La reina de les abelles' es diu *la guia* a Ribagorça (Alins de Llit., *Cercuran*, 1965); 'brot o tany dels arbres' (*CostManc.* I, s. v.); «les *guies* i llucs dels arbres»¹³ Flamicell, Violant, *BCEC* XLVII, 18); *guia de pit*, estri d'impremta (Fontserè, add. marginal al *DOrt.*)¹⁴

El que millor explica el fet que *guia* en sentit personal sigui un mot tardà (tan contrari a la teoria de M-Lübke, V. supra nota 6) és que a l'Edat Mitjana en aquest sentit és d'ús general i freqüent *guiador*, ja en les *VidesR.*: «O Donay e duc (so és *guisador*) de la casa d'I(s)rael», f° 2r2; i un altre passatge del mateix en el *DAG.*, que en cita molts exemples dels Ss. xiv, xv etc.; *guiadora* (*DAG.*); *guiaire*. *Guiaient*. *Guiat* m. 'passaport' (Val. 1555, *DAG.*), del sentit etimològic.

Igualment: *guiatge*: «Dixem que la vida de Burriana se pendria matí --- estien apparaylats que adés tocaran les trompes --- e els sarraïns hoïren tocar les trompes e --- faeren parlar pleyt --- que-n lexàssem exir les persones ab les robes --- e que hom que-ls *guia*s tro a Nules, e que juràssem Nós que no-ls trencàs hom aquel *guiatge*, e que fossen saus e segurs tro a Nules», Jaume I (§ 177, Ag., 225).

Recordem el clàssic, graciós i emfàtic passatge de JoMartorell, que citarem in extenso: «Dix la Princesa: --- sab bé lo Capità que --- ell pot pendre --- tots aquells qui ell conexerà que merexedors ne sien, --- ell demana a mi *guiatge* de seguretat?—. Féu-se dar tinta e paper e féu lo *guiatge* del tenor següent: --- No sabeu de què demanau a mi salconduyt e *guiatge*; lo desig meu no consent a capità virtuosos desorde de paraules, ni menys dar *guiatge* de ço que no cal. --- Com Tirant tingué lo *guiatge* en la mà, prestantment se-n pujà al castell, hon trobà la Princesa --- e axí prest com Tirant la véu, alçà grans crits --- dient: —Servau-me lo *guiatge*, senyora --- per que t'he presonau tan cruelment? --- car jamés, en ma vida, tan cruel ne tan fort presó no sent—. Respòs la Viuda reposada: —Ay, senyora, esta presó que vós li feu, tota és vestida de amor!» (Ag. II, 264-6).